

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Początek biegu terminu do wniesienia apelacji od wyroku zaocznego w procesie cywilnym

Palestra 46/5-6(533-534), 14-17

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POCZĄTEK BIEGU TERMINU DO WNIESIENIA APELACJI OD WYROKU ZAOCZNEGO W PROCESIE CYWILNYM

Artykuł ten jest efektem wątpliwości, jakie nasuwają się w związku z przypadkami oddalenia powództwa wyrokiem zaocznym. Wynikają one z treści przepisów art. 342 i 343 w zw. z art. 369 k.p.c. Wątpliwości te dotyczą oznaczenia początku biegu terminu do wniesienia apelacji od wyroku zaocznego: czy powód może skarżyć ten wyrok bezpośrednio po ogłoszeniu jego sentencji, czy też dopiero po jego doręczeniu, następującym z urzędu.

Praktyka wskazuje, że problem prawidłowego oznaczenia początku biegu terminu do wniesienia apelacji dotyczy przede wszystkim spraw z zakresu prawa pracy, gdyż w innych postępowaniach cywilnych wydanie wyroku zaocznego oddalającego powództwo ma miejsce sporadycznie.

Pierwszy ze wskazanych wyżej przepisów stanowi, że wyrok zaoczny sąd uzasadnia, gdy powództwo zostało oddalone w całości lub w części, a powód żądał uzasadnienia w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku, albo gdy powód, który żądania takiego nie zgłaszał, wniósł apelację w przepisany terminie.

Na podstawie art. 343 k.p.c. wyroki zaoczne doręcza się z urzędu obu stro-

nom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Przepis art. 369 § 1 k.p.c. stanowi, że apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. Zgodnie z § 2 tego przepisu, jeżeli strona nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia.

Wobec takiego brzmienia zacytowanych przepisów pojawia się pytanie, czy i jaki wpływ na rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia apelacji od wyroku zaocznego ma jego doręczenie?

Skonstruowanie odpowiedzi na to pytanie wymaga wzięcia pod uwagę przede wszystkim treści art. 343 k.p.c., z której należy wyciągnąć wniosek, że przed doręzeniem wyroku zaocznego powód nie może skutecznie wnieść apelacji od wyroku, którego jeszcze mu nie doręczono. Dopiero doręczenie wyroku zaocznego otwiera powodowi termin do wniesienia apelacji. W innym wypadku niepotrzebne byłoby zastrzeżenie, zawarte w art. 343, że wyrok zaoczny doręcza się z urzędu obu stro-

nom. Nie ma podstaw do założenia, że doręczenie powodowi wyroku zaocznego nie ma żadnego znaczenia prawnego.

Należy zauważyć, że przepisy art. 342 i 343 k.p.c. są *lex specialis* wobec przepisów ogólnych o apelacji. Umieszczone są w oddziale 3 pod tytułem „Wyroki zaoczne”. Zawarte w nim przepisy regulują niemal wyczerpująco kwestię sposobu wnoszenia środków zaskarżenia od wyroków zaocznych. W przepisie art. 342 k.p.c. *in fine* mowa jest o wniesieniu apelacji w „przepisanym terminie”, przez który należy rozumieć termin, wskazany w art. 369 k.p.c. Wobec tego do składania apelacji od wyroku zaocznego ma wprost zastosowanie tylko przepis art. 369 § 1 k.p.c. Przepis art. 369 § 2 k.p.c. stosuje się odpowiednio, przez podstawienie w miejsce słów „od ogłoszenia sentencji” słów „od doręczenia wyroku przez sąd z urzędu z pouczeniem o przysługujących środkach zaskarżenia” (art. 343 w zw. z art. 342 i 369 k.p.c.). Zatem wniesienie apelacji od wyroku zaocznego po ogłoszeniu, a przed doręzeniem wyroku powodowi, jest przedwczesne. Apelacja podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna z innych przyczyn (art. 370 k.p.c.).

Jako pewną wskazówkę dla takiej interpretacji przepisów art. 343 w zw. z art. 342 i 369 k.p.c. można traktować treść przepisu art. 164 k.p.c. stanowiącego, że bieg terminu sądowego rozpoczyna się od ogłoszenia w tym przedmiocie postanowienia lub zarządzenia, a gdy kodeks przewiduje doręczenie z urzędu – od jego doręczenia. Samo brzmienie przepisu art. 164 k.p.c. ogra-

nicza oczywiście jego stosowanie do terminów sądowych, do których terminy z art. 369 nie należą, lecz wydaje się, że przepis ten ułatwia prawidłową interpretację zasad biegu terminu do wnoszenia apelacji od wyroków zaocznych.

Nie można bowiem przyjmować, że ustawodawca bez żadnej przyczyny wprowadził konieczność doręczania wyroków zaocznych obu stronom. Gdyby doręczenie wyroku zaocznego powodowi (najczęściej obecnemu na jego ogłoszeniu) nie miało żadnego znaczenia dla rozpoczęcia biegu terminu do wniesienia przez niego apelacji, znalazłoby to odzwierciedlenie w treści przepisu (por. np. treść art. 327 § 2 k.p.c.).

W. Broniewicz zauważył, że termin w znaczeniu wynikającym z treści art. 164–172 k.p.c. rozumieć należy jako oznaczony w jednostkach miary czasu okres dla dokonania przez uczestnika postępowania danej czynności procesowej albo egzekucyjnej¹. Biorąc tę definicję terminu za trafną należy stwierdzić, że skoro termin ma swój koniec, to niewątpliwie musi mieć także swój początek.

Na pewno nie można zgodzić się z tezą uchwały SN, że powód może skutecznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku zaocznego po ogłoszeniu tego wyroku, a przed jego doręzeniem². Powód stałby wówczas w niezwykle uprzywilejowanej pozycji, gdyż termin dla wniesienia przez niego apelacji rozpoczynałby swój bieg (niejako) dwukrotnie: pierwszy raz w chwili ogłoszenia wyroku, a drugi raz od doręczenia wyroku powodowi. Przyjęcie poglądu SN doprowa-

dzić może również do innego wniosku (aczkolwiek równie mylnego), że termin do wniesienia apelacji od wyroku zaocznego rozpoczyna się raz: w chwili ogłoszenia wyroku zaocznego, lecz jego bieg kończy się dopiero po upływie terminu, liczonego od daty doręczenia wyroku. Takie rozumowanie jest jednakże nielogiczne i nieuprawnione. Po co ustawodawca nakazywałby doręczenie powodowi wyroku zaocznego, skoro fakt doręczenia nie miałby żadnego znaczenia prawnego, czy wręcz stawiłby powoda w uprzywilejowanej pozycji (wbrew obowiązującej w k.p.c. zasadzie równouprawnienia stron).

Nie ma usprawiedliwienia rozumowanie SN, przedstawione w powołanej wyżej uchwale, że celem art. 342 § 2 k.p.c. jest tylko określenie najpóźniejszego terminu, w którym powód może żądać uzasadnienia wyroku, skoro jak dalej zaznaczono w jej uzasadnieniu, powód bierze udział w postępowaniu i z reguły jest obecny przy ogłoszeniu wyroku zaocznego. Na pewno nie można zgodzić się z wnioskiem SN, że odmówienie skuteczności wniosku złożonego przez powoda o sporządzenie uzasadnienia wyroku już po ogłoszeniu jego sentencji a przed ogłoszeniem takiego wyroku byłoby nieuzasadnionym formalizowaniem prawa procesowego³.

To właśnie formalizm prawa procesowego jest jego zasadą, świadcząca o wysokim poziomie i znaczeniu tego prawa.

Za równie niesłuszne należy uznać argumenty SN, wyrażone w uchwale z 5 maja 1988⁴, dotyczącej biegu terminu z art. 795 § 2 k.p.c., że od chwili wydania orzeczenia istnieje możliwość jego zaskarżenia. Według SN dopuszczalności

zaskarżenia wyroku po jego wydaniu, ale jeszcze przed doręzeniem stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem, nie wyłącza art. 371 § 1 (obecnie 369 § 1) k.p.c. ustanawiający dwutygodniowy termin do wniesienia rewizji (obecnie apelacji), licząc od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem, gdyż ani z tego przepisu ani z art. 372 (obecnie 370) k.p.c. nie wynika, że wniesienie rewizji (apelacji) przed doręzeniem stronie orzeczenia z uzasadnieniem uzasadnia jej odrzucenie. Zdaniem SN przepisy art. 795 § 2 k.p.c. wskazują tylko termin *ad quem*, po którego upływie dłużnik traci prawo do wniesienia zażalenia.

O wycofaniu się przez SN z dotychczas prezentowanych poglądów świadczy chyba treść postanowienia z 26 kwietnia 2001⁵ gdzie stwierdzono, że kasacja wniesiona przed doręzeniem stronie odpisu orzeczenia sądu II instancji z uzasadnieniem podlega odrzuceniu jako „niedopuszczalna z innych przyczyn”.

W uzasadnieniu postanowienia SN słusznie zauważył, że każdy termin, rozumiany jako określona przestrzeń czasowa, zakreślany jest zdarzeniami wyznaczającymi jego początek i koniec. Przed doręzeniem orzeczenia sądu drugiej instancji stronie, która w terminie tygodniowym tego żądała, nie rozpoczyna się bieg terminu do wniesienia kasacji, a więc w tym czasie nie można skutecznie dokonać tej czynności. Jednocześnie SN zasadnie zanegował pojawiające się w literaturze poglądy, że nabycie prawa do wniesienia kasacji następuje z chwilą zapadnięcia niekorzystnego dla strony orzeczenia sądu odwoławczego.

Niewątpliwie przepis art. 393 zn. 5 k.p.c., dotyczący kasacji ma swój odpowiednik w treści przepisu art. 370 k.p.c., gdzie również zaznaczono, że sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację „z innych przyczyn niedopuszczalną”.

Wykorzystując stanowisko SN do oznaczenia początku biegu terminu do wniesienia apelacji od wyroku zaocznego należy więc przyjąć, że dla powoda (tak jak i dla pozwanego) termin do wniesienia apelacji rozpoczyna się od doręczenia mu wyroku z urzędu z pouczeniem o przysługujących środkach zaskarżenia (art. 343 k.p.c.).

Dopiero po doręczeniu powód może żądać doręczenia mu wyroku wraz z uzasadnieniem albo wnieść apelację wprost. Wniesienie apelacji od wyroku zaocznego przed jego doręczeniem z urzędu na podstawie art. 343 k.p.c. jest niedopuszczalne i powinno skutkować jej odrzuceniem jako przedwczesnej, a więc jako apelacji niedopuszczalnej „z innych przyczyn”. Na pewno niedopuszczalna „z innych przyczyn” jest apelacja wniesiona przed rozpoczęciem biegu terminu do jej złożenia. Podstawą prawną odrzucenia apelacji od wyroku zaocznego, wniesionej po ogłoszeniu wyroku, lecz przed jego doręczeniem, są przepisy art. 370 w zw. z art. 343 i 369 k.p.c.

Przypisy

¹ W. Broniewicz, *Terminy w postępowaniu cywilnym*, Nowe Prawo 1971, nr 9, s. 1319.

² Uchwała SN z 14 grudnia 1995 r., III CZP 173/95, MP 1996, z. 3, s. 105.

³ *Ibidem*, s. 105.

⁴ III CZP 29/88, OSNCP 1989, z. 10, poz. 151.

⁵ II CZ 146/00, OSNC 2001, z. 12, poz. 180.